

SECTION 13. SOCIOLOGY AND STATISTICS

Щур Наталія Миколаївна

магістр

Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

Вакулик Ірина Іванівна

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики та мовної комунікації

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна

ОСНОВНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ БУЛЕРІВ

Булер – це той, хто шукає собі «жертву» і задає їй ніщівного «удару» заради популярності чи самоствердження, психічного задоволення. Це попросту «кривдник». Проте хворобливий стан, у якому перебувають діти на початках його проявів може перерости на складні ситуації, якщо його не знищити на корені, не лікувати у широкому значенні цього слова [1]. Інакше людина, що роками насолоджувалась насильством, може перетворитись на кримінального авторитета, збочинця, насильника, або у розвої власного гніву увімкнути нейронно-ментальний перемикач і назавжди залишитись хворим. Якщо психічні розлади стають повторюваними, набувають системного характеру, гіперболізуються в уяві, незалежно від проєкції та локації вияву, відбувається «капітуляція» свідомості, і під впливом внутрішніх умов розвивається реактивний комплекс – час, простір, цінності нівелюються, мислення притуплюється, а образи гіпербалізуються не на користь головного мозку [2; 3; 4].

Дослідники теоретичної та прикладної психології (П. Блонський, Л. Виготський, Г. Костюк, С. Хол, М. Шпільрейн) неодноразово наголошували, що конкретні практичні проблеми завжди можливо вирішити – потрібно знайти першопричину, а потім надати психологічну допомогу залежно від складності життєвої ситуації. Від конкретного – до абстрактного; від фрагментарного до цілісного через призму психоаналізу та когнітивної поведінки, формування колективної думки.

Перші враження від збудливості, зашкал емоційності, рольові очікування – так формуються, а згодом й ідентифікуються міжособистісні відносини у колективах, де є представники «вищих» і «нижчих», «обрані» й «нікчемні». Це схоже на концепцію расової гігієни: на думку Г. Гімлера та А. Гітлера, сильніші правлять світом, і слабкі повинні поступитися перед величчю інших.

У такому колективі, де є розмежування на діаметрально протилежні клани [3; 5], неможливо досягнути емпатії, тому що еталонами виступають залякування, біль, зашквальні емоції та викрики, а відтак спрацьовують тваринні інстинкти. Головне – знайти мотив, стресову ситуацію, яка виб'є землю з-під ніг у одного, і надасть сили іншому. Це як фізичний закон протидії, сформульований ще І. Ньютоном у книзі «Математичні начала натуральної філософії» ще у XVII ст.

Булери можуть по-різному проявляти свою поведінку, як от:

1) систематично кепкуючи з будь-якого приводу (наприклад, привідом можуть стати зовнішній вигляд, фізичні вади, стать, національність);

2) застосовувати ненормативну лексику, вербально принижувати співрозмовника або учасника комунікаційного акту;

3) своїми діями проявляти задиркуватість, чіпляння, кидати виклик на «слабо?»;

4) застосовувати різноманітні фізичні і психічні приниження;

5) ігнорувати своїх колег і навіть їх байкотувати;

6) псувати особисті речі тощо.

Відповідно до закону України «Про освіту», командою правників було запропоновано внести зміни, зокрема до частини першої статті 1: «Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

– систематичність (повторюваність) діяння;

– наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);

– дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого» [7].

Тому хочеться почувати себе соціально захищеним від усіляких -змів, що наповнили наше стрімке життя.

Ми розрізняємо пасивних та активних булерів. Вони є представниками неформальної соціальної групи, з ініціативи яких порушуються норми співіснування, міжособистісних відносин, комунікації за рахунок аморальної поведінки. Пасивні – це пристосуванці, мовчазні потукачі спражнього булера, його своєрідний почт (мета: «Так вигідно», «Так популярно», «Так простіше», «Так безпечніше», «Так прикольно», «А чому б і не спробувати» і т.п.). Активні булери усім своїм еством, своєю поведінкою та вчинками демонструють своєму оточенню власну зверхність, моральні, фізичні і психологічні розправи. При цьому вони отримують не лише емоційне задоволення, вони увіходять у стадію кайфу – отримують відчуття насолоди хай і негативними психо-емоційними станами. «І там, де булер відчуває слабинуку у фізичній силі однокласника, боязкість жертви щодо того, щоб дати відкоша, тобто він не буде проігнорований, наростає схильність до прямої або непрямой агресії. Головне, щоб у жертви була низька «опірність», а «інакшість» можна знайти у будь-якої людини. Самовпевненість булера у безкарності дозволяє йому вдаватися до неодноразових дій проти жертви» [6].

Сьогодні, коли в країні відбуваються зміни в шкільному середовищі викликані появою НУШ, карантинними обмеженнями і дистанційним навчанням, спостерігається надмірне психологічне навантаження на всіх учасників освітнього процесу. Коли йдеться про булінг у шкільному середовищі, передусім на думку спадає цькування дітей однолітками. Проте, жертвами булінгу нерідко стають і вчителі – вони потерпають не лише через психологічне, а й через фізичне насилля з боку учнів та їхніх батьків. У зв'язку з переходом учнів на дистанційне навчання останнім часом вчителі почали масово ставати жертвами булінгу. Пункт 1 статті 54 Закону України «Про освіту» зазначає наступне: «Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники мають право на: ... справедливе та об'єктивне оцінювання своєї професійної діяльності; захист професійної честі та гідності; <...> безпечні і нешкідливі умови праці ...» [7]. Ця графа Закону захищає вчителів від ситуацій, коли батьки та учні без належної пошани ставляться до їхньої праці. У Законі України «Про булінг», прийнятому у 2019 році, йдеться про всіх учасників освітнього процесу: і про булінг дітей щодо вчителів, і вчителів щодо дітей, і дітей поміж собою.

Список використаних джерел:

1. Булінг: звичайне явище, що руйнує психіку. *Біологія*. 2015. № 34–36. 28–33.
2. Вакулик І. І. Виховання як соціальний інститут: до джерел. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2022. 28-38.

3. Вакулик І. І. Духовно-моральне виховання сучасного покоління: від витоків формування світобачення до сьогодення. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. Дніпропетровськ. 2012. 136-144.
4. Вакулик І. І. Спілкування як екзистенція людського буття. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2012. № 2 (4). 160-162.
5. Веленко А. Протидія булінгу. Цикл практичних занять для підлітків. *Психолог*. 2019. № 1. 60–73.
6. Закалик Г. М., Войцеховська О. В., Шувар Н. М. Булери та жертви булінгу як соціально-психологічна проблема безпеки особистості в освітньому просторі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки*. 2018. Вип. 1(2). 124-130. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhpr_2018_1%282%29__24
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» (2019). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 5, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>